

Jaarrekening 2017

Inhoudsopgave

Verslag van het Bestuur	3
Balans per 31 december 2017	5
Staat van baten en lasten 2017	6
Grondslagen	7
Toelichting op de balans per 31-12-2017	9
Niet in de balans opgenomen verplichtingen	14
Toelichting op de staat van baten en lasten 2017	15
Overige gegevens	22
Verklaring van de accountant	23
Bijlage Overzicht Kerkgebouwen, klokkenstoelen	25

Bestuursverslag

Doelstelling

In de statuten van de stichting Alde Fryske Tsjerken is de doelstelling in artikel 2 als volgt vastgelegd:

- 1 De stichting heeft ten doel het herstel en de instandhouding van uit historisch oogpunt belangwekkende kerkgebouwen met aan- en toebehoren in de provincie Fryslân en het wekken van publieke belangstelling voor dergelijke gebouwen, en voorts al hetgeen met één en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin.
- 2 De stichting tracht haar doel te verwezenlijken door:
 - a. Het verwerven, bewaren, herstellen, restaureren en beheren van de in lid 1 bedoelde kerkgebouwen met aan- en toebehoren;
 - b. Het gebruiken of doen gebruiken van de bedoelde gebouwen met aan- en toebehoren op passende wijze;
 - c. Het geven van adviezen en verstrekken van inlichtingen betreffende beheer, herstel en instandhouding van de in lid 1 bedoelde gebouwen met aan- en toebehoren;
 - d. Het maken van propaganda en het doen verschijnen van geschriften en boekwerken betreffende gebouwen als in lid 1 bedoeld;
 - e. Andere wettige middelen.

Activiteiten

In het kader van de onderhoudsplanning zijn in 2017 voor bijna € 600.000 aan werkzaamheden voor diverse kerken verricht. De werkzaamheden voor de kerk van Westernijtsjerk zijn in 2017 afgerond. Het aantal kerken in beheer bij de stichting is in 2017 uitgebreid met drie: Zurich, Koarnjum en Jelsum.

Verder zijn 'op locatie' in 2017 tal van activiteiten uitgevoerd, waarover in het jaarverslag van de stichting is gerapporteerd.

In het kader van de overgang naar duurzame energie heeft de stichting in 2017 een contract voor energielevering afgesloten via de energiecoöperaties van *Noordelijk Lokaal Duurzaam (NLD)*.

Exploitatiesaldo

Het exploitatiesaldo over het boekjaar 2017 is uitgekomen op een bedrag van € 252.162. Hiervan in € 213.223 verwerkt als bijdrage voor het continuïteitsfonds en € 38.939 voor de bestemmingsfondsen en -reserves.

Baten

De totale baten ad € 3.119.140 zijn sterk beïnvloed door incidentele baten; zo is er o.a. activa ter waarde van € 853.253 ontvangen ten behoeve van de instandhouding van de drie bovengenoemde kerken van Zurich, Koarnjum en Jelsum. Ook is een bedrag van € 654.701 ingeboekt als overdracht van middelen van het Stipefûns naar de stichting. Voor de dekking voor onderhoud en restauraties is als bate verwerkt een bedrag van € 717.711. Uit giften van donateurs, nalatenschappen, legaten etc. is een bedrag binnengekomen van € 261.762.

Lasten

De totale lasten ten bedrage van € 2.866.978 zijn als volgt inzichtelijk te maken:

- Besteed aan de doelstellingen € 2.392.266, waarbinnen de stichting een bedrag heeft verantwoord van € 1.419.910 als zijnde de eigen bijdrage aan projecten. Dit is fors te noemen met name omdat in 2017 veel nieuwe projecten zijn opgestart.
- Werving van baten € 80.829.
- Beheer en administratie € 393.883, welk niveau nagenoeg overeenkomt met de verwachtingen.

Overige belangrijke ontwikkelingen na 31-12-2017

In januari 2018 is de nieuwe ICT-server geplaatst (in samenwerking met de 'buren', de overige monumentenorganisaties aan de Emmakade te Leeuwarden); deze plaatsing wordt direct gevolgd door de verdere vernieuwing van de eigen ICT-structuur. Met het geheel is een investering gemoeid van iets minder dan € 10.000. Tegelijkertijd wordt een bijdrage geleverd aan een hoger niveau van beveiliging, die noodzakelijk is om te kunnen voldoen aan beveiligingseisen die verband houden met de invoering van de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming) eind mei 2018.

Zoals bij iedere jaarovergang het geval is, vinden er gesprekken met 'kerken' plaats over overname. Zo ook nu. Nog niet bekend is wat de einduitkomsten zullen zijn, maar dat die in geval van overname impact op de organisatie zullen hebben, is evident.

De inrichting van het financieel systeem is m.i.v. 2017 verder gemoderniseerd teneinde de monitoring van financiële gegevensstromen te optimaliseren. Daar komt nog bij dat er in 2018 een onderhoudbeheersysteem zal worden ingericht om ook aan die kant van de werkzaamheden van de stichting tot modernisering te komen. Afstemming tussen beide moderniseringsslagen ligt voor de hand en zal in 2018 nader worden uitgewerkt.

Balans per 31 december 2017

(bedragen x €)

	31-12-2017	31-12-2016
Activa		
Vaste activa		
<i>Materiële vaste activa</i>	792.119	142.646
<i>Financiële vaste activa</i>	302.764	71.126
Totaal vaste activa	<u>1.094.883</u>	<u>213.772</u>
Vlottende activa		
<i>Voorraden</i>	1	1
<i>Vorderingen en overlopende activa</i>	44.459	104.005
<i>Liquide middelen</i>	6.381.719	6.344.816
Totaal vlottende activa	<u>6.426.179</u>	<u>6.448.823</u>
Totaal activa	<u><u>7.521.061</u></u>	<u><u>6.662.595</u></u>
Passiva		
Eigen vermogen		
<i>Algemene reserve</i>	2.500.000	2.500.000
<i>Continuïteitsreserve</i>	933.417	720.194
<i>Bestemmingsreserves</i>	0	76.473
<i>Bestemmingsfondsen</i>	2.697.622	2.582.210
Totaal eigen vermogen	<u>6.131.039</u>	<u>5.878.878</u>
Langlopende schulden	13.551	32.101
Onderhanden projecten	1.136.318	34.920
Kortlopende schulden en overlopende passiva	240.154	716.698
Totaal passiva	<u><u>7.521.061</u></u>	<u><u>6.662.595</u></u>

Staat van baten en lasten 2017

(bedragen x €)

	2017	2016
Baten		
Baten uit eigen fondsenwerving	261.762	605.185
Baten voor onderhoud en restauraties		
<i>Subsidie Rijksdienst Cultureel Erfgoed</i>	359.536	477.002
<i>Subsidie Provincie Fryslân</i>	96.799	83.076
<i>Cultuurfondsen etc.</i>	94.830	256.414
<i>Eigen bijdrage</i>	<u>166.546</u>	<u>0</u>
	717.711	816.492
Subsidie provincie Fryslân - basisorganisatie	201.300	351.234
Inkomsten uit eigen bezit	194.157	152.101
Baten uit beleggingen	81.493	60.876
Overige baten	1.662.718	514
Totaal van de baten	<u>3.119.140</u>	<u>1.986.402</u>
Lasten		
Besteed aan doelstellingen	2.392.266	1.241.065
Werving baten	80.829	56.766
Beheer en administratie		
<i>Personeelskosten</i>	247.256	250.941
<i>Huisvestingskosten</i>	38.139	35.769
<i>Afschrijvingskosten</i>	8.133	4.169
<i>Bestuurskosten</i>	8.633	7.424
<i>Adviseurskosten</i>	47.818	37.662
<i>Overige kosten</i>	43.904	32.156
	<u>393.883</u>	<u>368.122</u>
Totaal van de lasten	<u>2.866.978</u>	<u>1.665.953</u>
Saldo van baten en lasten	<u>252.162</u>	<u>320.449</u>
Verwerking van het saldo van baten en lasten toevoeging + / onttrekking -		
<i>Algemene reserve</i>	0	0
<i>Continuïteitsreserve</i>	213.223	391.544
<i>Bestemmingsreserves</i>	-76.473	0
<i>Bestemmingsfondsen</i>	<u>115.412</u>	<u>-71.095</u>
Totaal verwerking van het saldo van baten en lasten	<u>252.162</u>	<u>320.449</u>

Grondslagen voor opstelling van de jaarrekening

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld volgens Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 (Organisaties zonder winststreven). De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde. Begrotingscijfers worden niet vermeld aangezien de stichting deze niet als taakstellend instrument gebruikt.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden met uitzondering van de grond en de kerken gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Afschrijving vindt plaats vanaf het moment van ingebruikneming.

De kerken worden gewaardeerd tegen een prijs van € 1,00 per kerk.

Grond, verkregen in het kader van een overname van een kerk wordt gewaardeerd tegen de actuele waarde. Deze actuele waarde is benaderd door middel van de regels voor de waardering van verpachte gronden zoals deze door de Belastingdienst worden gehanteerd. In deze waardering is rekening gehouden met de langdurig verpachte staat.

Financiële vaste activa

Financiële vaste activa worden gewaardeerd tegen reële waarde. Waardeveranderingen worden in de staat van baten en lasten verwerkt. Gelet op de doelstelling van de Stichting is het beleggingsbeleid behoudend. De aan de Stichting toevertrouwde middelen worden risicomijdend belegd, in obligaties, dan wel in deposito's.

Onderhanden projecten

De onderhanden projecten worden in de boekhouding verwerkt vanaf het moment dat het zicht op uitvoering ervan ontstaat (het uitvoeringsvoornemen c.q. de uitvoeringsverplichting). Basis is de zo nauwkeurig mogelijk opgestelde projectbegroting, die in de balans wordt opgenomen:

- *Debet* als projectfinanciering, veelal direct opgesplitst in de financieringstoezeggingen van participerende partijen (b.v. overheden, fondsen, de eigen bijdrage van de Stichting etc.). De eigen bijdrage van de Stichting wordt in het eerste boekjaar van het onderhanden project in de exploitatie verwerkt, en wordt daarmee als last voor het eerste boekjaar beschouwd, welke ten laste van het eigen vermogen wordt gebracht via de resultaatverwerking.
- *Credit* als projectbegroting, zijnde de maximale hoogte van de nog uit te voeren werkzaamheden. Op basis van de in het boekjaar aan het project bestede kosten wordt een overeenkomstig bedrag als bate in de exploitatie verantwoordt.

Waardering vindt plaats op basis van gemaakte kosten onder aftrek van de ontvangen / te ontvangen subsidies en andere bijdragen op basis van verrichte werkzaamheden.

Afhankelijk van de aard van het saldo van *Onderhanden projecten* wordt deze post opgenomen aan de actiefzijde of de passiefzijde van de balans.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Continuïteitsreserve

De continuïteitsreserve dient ter dekking van risico's op korte termijn en om zeker te stellen dat de Stichting ook in de toekomst aan haar verplichtingen kan blijven voldoen. Het doel is een reservering aan te houden van minimaal 1,5 keer de kosten van de werkorganisatie. De kosten van de werkorganisatie worden begroot op € 450.000.

Bestemmingsreserves

Van de vrij beschikbare reserves is in een enkel geval een gedeelte bestemd voor de financiering van de eigen bijdrage van de Stichting aan de onderhanden projecten.

Bestemmingsfondsen

Bestemmingsfondsen betreffen m.n. door derden verstrekte middelen waarvoor door de verstrekker de bestemming is aangegeven. Dit betreft onder meer bedragen die zijn ingebracht bij overname van een object, de zogenaamde 'meegeefsommen', alsook specifieke donaties voor onderhoud, restauraties e.d.

Baten en lasten

Baten en lasten worden verantwoord in het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Voor giften en nalatenschappen betekent dit dat ze in aanmerking worden genomen in het jaar waarin ze worden ontvangen, of als de aard en omvang voldoende duidelijk is.

Baten waarvoor een bijzondere bestemming is aangewezen of met deze voorwaarden zijn verkregen, worden afzonderlijk vermeld in de toelichting op de staat van baten en lasten, onder vermelding van de aard van de bestemming.

Verplichtingen, verliezen op projecten en andere mogelijke lasten die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Toelichting op de balans per 31-12-2017

Materiële vaste activa

(bedragen x €)

	Kerken	overige gebouwen	Grond	overige bedrijfsmiddelen	Totaal
<i>Stand per 31-12-2016</i>					
Aanschafwaarde	47	85.516	21.572	69.490	176.625
cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	-33.979	-33.979
boekwaarde 31-12-2016	47	85.516	21.572	35.511	142.646
<i>Mutaties aanschafwaarde</i>					
Investeringen / verkrijgingen	3	0	666.148	0	666.151
<i>Mutaties afschrijvingen</i>					
Afschrijvingen	0	8.544	0	8.133	16.677
<i>Stand per 31-12-2017</i>					
Aanschafwaarde	50	85.516	687.720	69.490	842.776
cumulatieve afschrijvingen	0	-8.544	0	-42.112	-50.657
boekwaarde 31-12-2017	50	76.972	687.720	27.378	792.119
afschrijvingspercentages	0	3,33	0	20	

In 2017 zijn 3 kerken verworven: Koarnjum, Jelsum en Zurich.

In 'overige gebouwen' is opgenomen 'De Voorhof' te Huizum, nabij gelegen bij de kerk. Dit gebouw is verworven eind 2014. De afschrijvingstermijn is gesteld op 30 jaar. De afschrijving over de jaren 2015 en 2016 ten bedrage van € 5.696 is alsnog in de exploitatie 2017 verwerkt.

Onder 'grond' zijn opgenomen de percelen cultuurgrond (in totaal 21,85 ha) die zijn verworven in de combinatie met de overname van de kerken van Koarnjum en Jelsum. De waarde is bedoeld als meegeefsom en als zodanig ook verwerkt.

Financiële vaste activa

(bedragen x €)

	Boekwaarde 31-12-2016	Toevoegingen	Onttrekkingen	Waardemutaties	Boekwaarde 31-12-2017
Participaties Zeewind	71.126	0	0	7.683	78.810
Aandelen	0	218.207	0	5.747	223.954
Totaal	71.126	218.207	0	13.430	302.764

In 2017 is een begin gemaakt met de uitvoering van het beleggingsbeleid om via risicodragende beleggingen te komen tot een hoger rendement op de eigen middelen.

Vorderingen en overlopende activa

(bedragen x €)

	31-12-2017	31-12-2016
BTW verrekeningen	4.937	17.167
Inspecties en PIP plannen	0	53.137
Depotbedrag PostNL	650	650
CD Libbene Stienen	0	1
Vooruitbetaalde bedragen - algemeen	20.756	21.388
Vooruitbetaalde bedragen - SIM	1.094	0
Overige vorderingen	17.023	11.662
	<u>44.459</u>	<u>104.005</u>

Liquide middelen

(bedragen x €)

	31-12-2017	31-12-2016
Spaarrekeningen	6.109.391	5.997.505
Rekeningen Courant	269.736	343.460
Kas	2.591	3.851
	<u>6.381.719</u>	<u>6.344.816</u>

Eigen Vermogen

(bedragen x €)

	Stand per 31-12-2016	toe- voegingen	onttrek- kingen	resultaat	Stand per 31-12-2017
Continuïteitsreserve	720.194	0	-38.939	252.162	933.417
Reservefonds	2.500.000	0	0	0	2.500.000
Bestemmingsreserves	76.473	0	-76.473	0	0
Bestemmingsfondsen	2.582.210	933.149	-817.737	0	2.697.622
Totaal eigen vermogen	<u>5.878.878</u>	<u>933.149</u>	<u>-933.149</u>	<u>252.162</u>	<u>6.131.039</u>

De normering voor de continuïteitsreserve is door de SAFT vastgesteld op minimaal 1,5 maal de kosten van de werkorganisatie; voor 2017 bedroegen die ca. € 450.000.

Binnen het eigen vermogen zijn de bewegingen binnen de groep bestemmingsfondsen als volgt:

Bestemmingsfondsen	(bedragen x €)			
	Stand per 31-12-2016	toe- voegingen	ont- trekkingen	Stand per 31-12-2017
<i>Instandhoudingsfondsen</i>	1.843.326	866.804	538.342	2.171.788
<i>Fonds diverse doeleinden</i>	738.884	66.345	279.394	525.834
Totaal bestemmingsfondsen	2.582.210	933.149	817.737	2.697.622

In de groep *instandhoudingsfondsen* is een belangrijke 'toevoeging' de meegeefsom van € 215.115 bij de overname van de kerk van Zurich. Met de overname van de kerken van Koarnjum en Jelsum kwam de meegeefsom mee in de vorm van 21,85 ha verpachte grond; de waarde daarvan is vastgesteld op € 638.138. Bij de onttrekkingen zijn bedragen ingezet voor o.a. St. Annaparochie € 100.000, Huizum € 95.565, Dedgum € 149.594 en Koarnjum/Jelsum € 90.395.

Bij de *fondsen voor diverse doeleinden* bestaat de toevoeging grotendeels uit een eenmalige inhaal-aanvulling van € 39.291 voor de spaardoelreserves van de plaatselijke commissies. De overige toevoegingen vinden hun oorsprong in de 'eigen verdiensten' van de plaatselijke commissies; de commissies kunnen 70% daarvan aan hun spaardoelreserve doteren; in totaal voor alle commissies gaat het in 2017 om € 12.716. Uit de reeks van onttrekkingen aan het *fonds diverse doeleinden* (bij elkaar 70 verschillende doelen) de volgende voorbeelden: voor de 'Dedgum'-projecten € 174.919, voor doelen van de plaatselijke commissies € 50.467 en voor nog eens een aantal kleinere projecten in totaal een bedrag van € 54.008.

Langlopende schulden (bedragen x €)

	Foudgum	Wetsens	Totaal
Verloopoverzicht			
Hoofdsom	15.000	67.754	82.754
afgelost t/m 2016	10.000	27.101	37.101
Restschuld 31-12-2016	5.000	40.653	45.653
aflossing 2017	0	13.551	13.551
Restschuld 31-12-2017	5.000	27.102	32.102
Balanspresentatie			
<i>Langlopend 31-12-2016</i>	5.000	27.101	32.101
<i>Langlopend 31-12-2017</i>	0	13.551	13.551
<i>Kortlopend 31-12-2016</i>	0	13.551	13.551
<i>Kortlopend 31-12-2017</i>	5.000	13.551	18.551

Onderhanden werk

(bedragen x €)

	<i>Nog uit te voeren</i> 31-12-2017	<i>Nog uit te voeren</i> 31-12-2016
<i>Onderhoudsprojecten</i>	785.623	-70.292
<i>Overige projecten</i>	350.695	105.212
Totaal	1.136.318	34.920

Bovenstaande tabel is een saldering. In 2016 betrof dit het saldo van de cumulatieven van de bevoorschotting en de gemaakte kosten. In 2017 is het een saldering is enerzijds de financiering van de projecten en anderzijds de nog uit te voeren werkzaamheden; hieronder volgen de beide aparte tabellen.

Financiering van de projecten

(bedragen x €)

	<i>Totaal</i> <i>toezeggingen</i>	<i>voldaan</i> <i>tot en met 2016</i>	<i>nog te voldoen</i> <i>31-12-2016</i>	<i>voldaan</i> <i>in 2017</i>	<i>Nog te voldoen</i> <i>31-12-2017</i>
<i>Onderhoudsprojecten</i>	5.578.107	2.710.494	2.867.613	1.322.494	1.190.807
<i>Overige projecten</i>	1.125.197	172.801	952.396	377.298	575.098
Totaal	6.703.304	2.883.295	3.820.009	1.699.792	1.765.904

In de groep *onderhoudsprojecten* (BRIM/SIM) is in het bedrag van de toezeggingen van € 5.578.107 in 2017 een bedrag van € 1.822.770 opgenomen voor nieuwe projecten in 2017 (SIM 10 en SIM 11).

De groep *overige projecten* bestaat nagenoeg geheel uit nieuwe projecten, met als hoofdbestanddeel de diverse Dedgum-deelprojecten voor een totaalbedrag van € 730.304.

Stand van de nog uit te voeren werkzaamheden t.a.v de projecten

(bedragen x €)

	<i>Totale</i> <i>projectomvang</i>	<i>uitgevoerd</i> <i>tot en met 2016</i>	<i>Nog uit te voeren</i> <i>31-12-2016</i>	<i>uitgevoerd</i> <i>in 2017</i>	<i>Nog uit te voeren</i> <i>31-12-2017</i>
<i>Onderhoudsprojecten</i>	5.223.795	2.661.781	2.562.014	585.584	1.976.430
<i>Overige projecten</i>	1.125.197	67.277	1.057.920	132.127	925.793
Totaal	6.348.992	2.729.058	3.619.934	717.711	2.902.223

In de groep *onderhoudsprojecten* (BRIM/SIM) is in het bedrag van de projectomvang van € 5.223.795 eveneens een bedrag van € 1.822.770 opgenomen voor nieuwe projecten in 2017 (SIM 10 en SIM 11). Uit de 'totale projectomvang' is in 2017 een bedrag van € 1.467.173 voor BRIM 1 afgeboekt omdat BRIM 1 in 2017 volledig is afgerond en afgerekend.

De groep *overige projecten* bestaat nagenoeg geheel uit nieuwe projecten, met als hoofdbestanddeel de diverse Dedgum-deelprojecten voor een totaalbedrag van € 730.304.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

(bedragen x €)

	31-12-2017	31-12-2016
Aflossingen komend jaar op langlopende leningen	18.551	13.551
Rekening courant Stipefûns	0	353.457
Crediteuren - 1800	107.720	172.866
Reservering vakantieuitkering	6.007	7.848
Reservering vakantieuitkering - soc. lasten	1.264	1.179
Reservering eindejaarsuitkering	0	304
Te betalen salarissen	-158	-621
Af te dragen pensioenpremie	0	5.672
Loonheffingen en sociale premies	12.443	11.816
Vooruitontvangen donaties	23.270	18.003
Overige schulden en overlopende passiva	71.057	132.623
Totaal kort lopende schulden en overlopende activa	240.154	716.698

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Huurovereenkomsten

Er is een huurcontract voor onbepaalde tijd afgesloten voor Emmakade 59, eerste etage oostvleugel. Op 31 december 2017 bedroeg de jaarlijkse huur € 19.045.

Er is een huurcontract tot en met 31 december 2018 voor opslagruimte in Dokkum. De jaarhuur bedraagt € 6.310.

Toelichting op de staat van baten en lasten 2017

BATEN

Baten uit eigen fondsenwerving

(bedragen x €)

	2017	2016
Bijdragen van donateurs	95.181	95.056
Nalatenschappen en legaten	83.062	244.389
Giften - algemeen	59.435	186.068
Giften - met bestemming	18.890	0
Giften - kerken helpen kerken	4.750	0
Overige baten	443	79.672
Totaal van de baten	261.762	605.185

Bijdragen van donateurs

De stand van het aantal donateurs was op 31-12-2017: 3.835 (stand 31-12-2016: 3.774).

Aantal nieuwe donateurs in 2017: 150 (2016: 224).

Aantal opzeggingen 2017: 151 (2016: 186).

Giften - met bestemming

(bedragen x €)

	2017	2016
Coop Doniawerstal 'duurzaam'	2.025	0
Meegeefsom Wetsens	13.551	0
Holwerd - ridders	2.000	0
overige giften	1.264	0
Totaal baten uit giften - met bestemming	18.840	0

In 2017 is een actie gehouden ten behoeve van de Dedgum-projecten. Hierop kwam een totaalbedrag binnen van € 19.910 binnen. Dit bedrag is verantwoord via de balans, omdat het geld gebruikt is voor directe projectfinanciering. Daarmee onttrekt het zich aan de post 'giften met bestemming'.

Dekking voor onderhoud / restauraties

(bedragen x €)

	2017	2016
Onderhoudsprojecten (BRIM/SIM)	585.584	816.492
Overige projecten	132.127	0
Totaal van de dekking	717.711	816.492

Inkomsten uit eigen bezit

(bedragen x €)

	2017	2016
Verhuuropbrengsten en overig	182.648	150.241
Grafrechten	11.510	1.860
Totaal inkomsten uit eigen bezit	194.158	152.101

Baten uit beleggingen

(bedragen x €)

	2017	2016
Ontvangen dividend	2.938	3.624
Koersresultaat beleggingen	13.429	2.245
Pacht	15.882	0
Rentebaten (rekeningen-courant, spaar- rekeningen en deposito's)	49.244	58.115
	81.493	63.984
Rentelasten rek.crt Stipefûns	0	3.108
Totaal baten uit beleggingen	81.493	60.876

De regel *Pacht* is in 2017 ontstaan in het kader van de overname van de kerken in Zurich (€ 2.545) en Koarnjum/Jelsum (€ 33.337). Voor *Zurich* is het een afdracht van de voormalige kerkeigenaar PKN te Witmarsum. Voor *Koarnjum/Jelsum* is het bedrag de pachtopbrengst van de in 2017 in eigendom verworven 21,85 ha cultuurgrond.

Overige baten

(bedragen x €)

	2017	2016
vrijval reservering orgel Jorwert	60.403	0
meegeefsommen Zurich en Koarnjum / Jelsum	853.253	0
baten overdracht stipefûns	654.701	0
Overig	94.361	0
	<u>1.662.718</u>	<u>0</u>

In 2016 is een reservering voor de restauratie van het orgel van Jorwert opzij gezet. In 2017 bleek dat deze reservering te hoog was; de financiering van de restauratie was namelijk al rond. Een vrijval van de reservering is in 2017 in de *overige baten* verwerkt.

De meegeefsommen voor Zurich en Koarnjum/Jelsum bedroegen resp. € 215.115 en € 638.138. Via de resultaatverwerking worden de bedragen als *instandhoudingsfondsen* in het eigen vermogen geormerkt.

De overdracht van nagenoeg het gehele eigen vermogen van de *Stichting Stipefûns fan 'e Stichting Alde Fryske Tsjerken* naar de *Stichting Alde Fryske Tsjerken* is reeds in gang gezet in 2015 en 2016 en na het definitieve besluit van het bestuur van Stipefûns van 24 mei 2017 in het kalenderjaar 2017 afgerond met de overdracht van € 654.701.

LASTEN

Besteed aan doelstellingen

(bedragen x €)

	2017	2016
Onderhoud (BRIM/SIM)	585.584	948.964
Onderhoud overige projecten	132.127	62.710
Overige onderhoudskosten	0	40.529
Restauraties e.d.	0	45.579
Eigen bijdrage aan financiering projecten	1.419.910	0
Exploitatie eigen bezit	254.646	143.283
Totaal besteed aan doelstellingen	<u>2.392.266</u>	<u>1.241.065</u>

Onderhoud (BRIM/SIM)

(bedragen x €)

	2017	2016
BRIM-1 (2011-2016)	0	534.938
BRIM-2 (2012-2017)	203.016	43.105
BRIM-3 (2013-2018)	21.501	4.516
BRIM-4 (2011-2016)	75.919	23.332
BRIM-5 (2014-2019)	0	-112
BRIM-6 (2014-2019)	1.832	29.880
BRIM-7 (2012-2017)	135.429	52.918
BRIM-8 (2015-2020)	2.163	260.387
BRIM-9 (2013-2018)	26.724	0
SIM-10 (2017-2022)	107.944	0
SIM-11 (2018-2023)	11.055	0
	<u>585.584</u>	<u>948.964</u>

Onderhoud (BRIM/SIM) loopt per project over een periode van 6 jaren. Dat houdt in dat er per kalenderjaar nogal verschillen kunnen optreden. BRIM-1 is in 2017 afgesloten. BRIM-2 en BRIM-7 zijn afgerond in 2017; zij worden afgerekend in 2018.

Onderhoud overige projecten

(bedragen x €)

	2017	2016
Jorwert - orgel	95.407	0
Dedgum - rest. kerk en toren	26.454	0
Dedgum - onderzoek herbest.	0	20.219
Dedgum - uitkijkpunt	0	0
Dedgum - herbestemming	0	0
Hegebeintum - verzakking	0	42.179
Britsum - orgel	10.266	312
Achterst. onderhoud Cornjum	0	0
Zurich - pantry en toilet	0	0
Holwerd - Ridders	0	0
	<u>132.127</u>	<u>62.710</u>

De restauratie van het orgel van Jorwert is afgerond in 2017. Verder is een eerste begin gemaakt met de Dedgum-projecten. De restauratie van het orgel van Britsum zal volgens planning in 2018 kunnen worden afgerond. Vermelding van de projecten voor Koarnjum, Zurich en Holwerd betekent dat de uitvoering nog niet is gestart in 2017.

Eigen bijdrage aan financiering projecten (bedragen x €)

2017

Eigen bijdrage SAFT:

Dedgum	3.094
BRIM 1	-3.701
BRIM 2	34.388
BRIM 3	41.414
BRIM 6	25.137
BRIM 8	4.688
SIM 10	528.067
SIM 11	27.697
<i>sub-totaal eigen bijdrage SAFT</i>	<u>660.784</u>
bestemmingsfondsen en -reserves	<u>759.126</u>
<i>Totaal</i>	<u>1.419.910</u>

De regel 'eigen bijdrage aan de financiering van projecten' regelt de geldstroom van de bestemmingsreserves en -fondsen naar de dekking van de financiering, tegelijkertijd met de noodzakelijke eigen bijdrage van de Stichting zelf. Dit vloeit voort uit het principe dat aangegane verplichtingen moeten worden afgedekt in het boekjaar waarin ze bekend worden.

Exploitatie eigen bezit

(bedragen x €)

	2017	2016
Verzekeringspremies	3.966	21.104
Verwarming, verlichting, water	49.550	32.444
Onderhoud	16.949	0
Overige kosten pc's	161.467	55.397
overige kosten centraal	21.401	34.338
Onderhoud begraafplaatsen	1.314	0
	<u>254.646</u>	<u>143.283</u>

De regel *Onderhoud* omvat de volgende kerken o.a. Britswert € 7.137, Schurega € 3.340, Wetsens € 3.242 en Rottevalle € 2.282. Het restant van € 948 bestaat uit een aantal kleinere posten.

De regel *Overige kosten pc's*, feitelijk de kosten van lokale activiteiten, laat een veelheid van bedragen zien. Hier worden genoemd: Jorwert € 26.098, Huizum € 14.041, Olterterp € 10.470, Blessum € 9.596 en Terband 7.548. Voor nog eens 28 verschillende kerken is gemiddeld een bedrag besteed van € 1.226 per kerk.

Het onderdeel **Werving van baten** kent twee onderdelen: *PR, werving en educatie* en *Publicaties*. Specificaties daarvan volgen hierna.

PR, werving en educatie

(bedragen x €)

	2017	2016
Openingen en feesten	5.836	3.697
Educatie (izi-travel)	9.124	0
Impresariaat	16.196	0
Fonds- en donateurswerving	24.200	25.295
Website	0	3.503
<i>Totaal PR,werving en educatie</i>	<u>55.356</u>	<u>32.495</u>

Publicaties

(bedragen x €)

	2017	2016
Magazine	9.372	15.017
Verzendkosten en handling	10.299	3.882
Redactiekosten	5.802	5.372
<i>Totaal publicaties</i>	<u>25.472</u>	<u>24.271</u>

Beheer en administratie

(bedragen x €)

	2017	2016
Personeelskosten	247.256	250.941
Huisvesting	38.139	35.769
Afschrijvingskosten	8.133	4.169
Bestuurskosten	8.633	7.424
Adviseurskosten	47.818	37.662
Overige kosten	43.904	32.156
Totaal beheer en administratie	393.883	368.120

Personeelskosten

(bedragen x €)

	2017	2016
lonen en salarissen	187.436	176.923
sociale lasten	30.923	29.450
Pensioenpremies	13.118	18.135
Reis- en verblijfkosten	5.681	7.528
Ziekteverzuimverzekering	2.858	1.198
Cursussen en opleidingen	150	300
Overige personeelskosten	10.527	1.921
Ingeleend personeel	5.808	15.486
Uitkeringen ziekteverzuimverzekering	-9.244	0
Totaal personeelslasten	247.256	250.941

Binnen het onderdeel 'personeelskosten' zijn de lonen en salarissen opgenomen voor 3,7 fte (stand ultimo 2017); ultimo 2016 was dat 3,5 fte. In 2017 is voor het eerst het saldo aan vakantiedagen ultimo boekjaar gewaardeerd en op de balans geplaatst; het betrof in 2017 een bedrag van € 6.856.

Overige gegevens

Statutaire regeling betreffende de jaarstukken

Statuten d.d. 2 april 2000, artikel 12:

Lid 1: het boekjaar van de stichting is gelijk aan het kalenderjaar.

Lid 2: bij het einde van een boekjaar worden de boeken van de Stichting afgesloten en worden daaruit door de zorg van de penningmeester een balans, een staat van baten en lasten, een en ander met toelichting, opgemaakt.

Lid 3: Binnen zes maanden na het einde van het boekjaar, behoudens verlenging van deze termijn door het Algemeen bestuur, worden deze jaarstukken, voorzien van een rapport van een door het Dagelijks Bestuur aan te wijzen accountant, aan de leden van het Algemeen Bestuur aangeboden en door het Algemeen bestuur in de eerstvolgende vergadering behandeld. Het Algemeen bestuur is te allen tijde bevoegd een deskundige ten koste van de Stichting aan te wijzen ter naziening en controle van de jaarstukken.

Lid 4: In de vergadering ter behandeling van de jaarstukken brengt het Dagelijks bestuur tevens verslag uit over het door hem gevoerde bestuur over het betreffende boekjaar.

Lid 5: Ongewijzigde vaststelling door het Algemeen bestuur van de jaarstukken geldt als décharge voor de penningmeester voor de uit de stukken blijkende handelingen. Goedkeuring van het verslag van het dagelijks bestuur door het Algemeen bestuur strekt het dagelijks bestuur tot décharge voor hetgeen uit dit verslag blijkt.

Lid 6: In elke vergadering van het Algemeen bestuur brengt het dagelijks Bestuur voorlopig verslag uit van het verrichte sedert de vorige vergadering van het Algemeen Bestuur.

Bestemming van het saldo van baten en lasten

In de staat van baten en lasten is na de berekening van het exploitatiesaldo de verwerking van dit saldo aangegeven. De jaarrekening is opgesteld na de hiervoor genoemde verwerking van het saldo van baten en lasten.

Controleverklaring

Voor de controleverklaring wordt verwezen naar het rapport op de hierna volgende pagina's.

Overzicht van bijlagen

Na de controle verklaring is een Overzicht Kerkgebouwen, klokkenstoelen als bijlage opgenomen.

Verklaring van het bestuur

Hiermee verklaart het Algemeen bestuur van de Stichting Alde Fryske Tsjerken te Leeuwarden, dat de jaarrekening 2017 van de genoemde Stichting is opgemaakt in overeenstemming met ter zake vastgestelde richtlijnen en strekt tot décharge van het Dagelijks Bestuur.

De voorzitter, drs. J. Kersbergen

De secretaris, ir. J.D. Niemeyer

Leeuwarden, d.d. 30 mei 2018

Stichting Alde Fryske Tsjerken
T.a.v. de heer J. Kersbergen
Postbus 137
8900 AC LEEUWARDEN

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan het dagelijks bestuur van Stichting Alde Fryske Tsjerken

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben bijgaande gewaarmerkte jaarrekening 2017 van Stichting Alde Fryske Tsjerken te Leeuwarden gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Alde Fryske Tsjerken per 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2017, sluitende met een saldo van € 7.521.061;
2. de staat van baten en lasten over 2017, sluitende met een positief saldo van baten en lasten van € 252.162; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Alde Fryske Tsjerken zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening. Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag in overeenstemming met RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd

verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;

- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring.
Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

LEEUWARDEN, 22 juni 2018
Omnyacc In Control B.V.

Was getekend

M.A. de Vries-Broersma RA MSc

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden :

Voor identificatiedoeleinden
behorende bij controleverklaring d.d

22 JUN 2018

Overzicht Kerkgebouwen, klokkenstoelen

#	RM-nr	Monumentnaam	Omschrijving zelfstandig onderdeel	Jaar van overname	Verzekerde waarde (Donatus) 01-01-2018	Staat van onderhoud (stand 31-12-2017)	BRIM/SIM-cluster (plus periode uitvoering, stand per 31-12-2017)
01	23752	Augsbuurt #	Kerk en toren	1971	€ 897.200	Matig	SIM-10 (2017-2022)
02	15615	Ginnum	Kerk en toren	1972	€ 1.210.600	Goed	SIM-10 (2017-2022)
03	15633	Lichtaard	Kerk en toren	1972	€ 1.276.800	Redelijk	SIM-10 (2017-2022)
04	11698	Sibrandahûs #	Kerk en dakruiter	1973	€ 1.748.900	Goed	SIM-10 (2017-2022)
05	21179	Schurega	Kerk en dakruiter	1973	€ 1.357.500	Goed	SIM-10 (2017-2022)
06	28581	Blessum #	Kerk, toren en 1 ha. grond	1975	€ 2.402.200	Redelijk	SIM-10 (2017-2022)
07	8483	Britswert	Kerk en toren	1975	€ 2.517.600	Goed	SIM-10 (2017-2022)
08	21180	Katlijk	Kerk	1975	€ 1.701.900	Redelijk	SIM-10 (2017-2022)
09	38851	Terband	Kerk en toren	1975	€ 2.084.800	Goed	SIM-10 (2017-2022)
10	15850	Boer	Kerk en toren	1975	€ 1.528.000	Goed	SIM-10 (2017-2022)
11	15878	Zweïns	Kerk en dakruiter	1975	€ 2.063.900	Goed	SIM-10 (2017-2022)
12	15862	Peïns	Kerk en toren	1975	€ 2.334.400	Redelijk	SIM-10 (2017-2022)
13	15867	Schalsum	Kerk en toren	1975	€ 2.627.200	Goed	SIM-10 (2017-2022)
14	8470	Bears	Kerk en toren	1975	€ 3.433.000	Goed	SIM-11 (2018-2023)
15	24531	Hijum	Kerk	1975	€ 2.034.400	Redelijk	SIM-10 (2017-2022)
16	24529	Feinsum (Finkum)	Kerk	1975	€ 2.125.300	Goed	SIM-10 (2017-2022)
17	31852	Kortezwaag	Kerk en dakruiter	1977	€ 1.062.100	Redelijk	SIM-11 (2018-2023)
18	21198	Ter Idzard	Kerk en toren	1978	€ 1.041.500	Goed	BRIM-3 (2013-2018)
19	38694	Bornwird	Kerk en dakruiter	1979	€ 1.018.200	Goed	BRIM-3 (2013-2018)
20	13229	Goingaryp	Kerk en klokkenstoel	1978	€ 933.200	Goed	SIM-10 (2017-2022)
21	38730	Raard	Kerk	1979	€ 860.600	Redelijk	BRIM-3 (2013-2018)
22	28584	Boksum	Kerk en toren	1979	€ 3.282.400	Goed	SIM-10 (2017-2022)
23	9511	Sint Jacobiparochie	Kerk en lantaarn	1979	€ 5.794.400	Goed	SIM-10 (2017-2022)
24	39822	Westhem #	Kerk en toren	1979	€ 1.561.169	Goed	BRIM-3 (2013-2018)
25	24525	Britsum	Kerk en toren	1980	€ 3.006.700	Goed	SIM-10 (2017-2022)
26	15628	Hegebeintum	Kerk en toren	1982	€ 2.497.800	Goed	SIM-10 (2017-2022)
27	28626	Wier	Kerk en toren	1983	€ 2.046.800	Goed	SIM-11 (2018-2023)
28	39821	Uitwellingerga	Kerk en toren	1983	€ 2.138.000	Goed	SIM-11 (2018-2023)
29	39320	Allingawier	Kerk en toren	1986	€ 2.146.300	Goed	BRIM-8 (2015-2020)
30	38866	Nijeholtwolde	Klokkenstoel	1993	€ 112.500	Goed	
31	8494	Jorwert	Kerk en toren	1994	€ 5.318.500	Goed	SIM-10 (2017-2022)
32	31862	Oltterterp #	Kerk	1996	€ 1.641.100	Goed	SIM-11 (2018-2023)
33	24519	Swichum	Kerk en toren	1998	€ 1.914.900	Goed	SIM-10 (2017-2022)
34	31590	Oostrum	Kerk	2003	€ 1.315.100	Redelijk	SIM-11 (2018-2023)
35	31575	Jouswier	Kerk	2003	€ 941.500	Goed	SIM-11 (2018-2023)
36	15645	Westernijtsjerk	Kerk en toren	2005	€ 2.779.400	Goed	SIM-10 (2017-2022)
37	38697	Foudgum	Kerk	2007	€ 1.069.900	Goed	BRIM-8 (2015-2020)
38	38700	Hantumhuizen	Kerk	2007	€ 3.581.200	Goed	BRIM-6 (2014-2019)
39	38707	Holwert	Kerk	2008	€ 5.019.400	Goed	BRIM-6 (2014-2019)
40	33993	Rottevalle	Kerk en toren	2011	€ 1.357.900	Goed	BRIM-6 (2014-2019)
41	20847	Haskerdijken	Kerk en toren	2012	€ 1.127.000	Goed	SIM-10 (2017-2022)
42	9495	Sint Annaparochie	Kerk en lantaarn	2012	€ 5.076.200	Goed	BRIM-8 (2015-2020)
43	33982	Kortehemmen	Kerk en lantaarn	2013	€ 1.044.100	Goed	SIM-10 (2017-2022)
44	24511	Hulzum # - gesloten	Kerk en toren	2013	€ 3.511.300	Goed	SIM-11 (2018-2023)
45	21528	Baalum	Kerk en toren	2014	€ 2.855.500	Goed	SIM-10 (2017-2022)
46	516529	Dedgum	Kerk en toren	2014	€ 1.673.700	Slecht	SIM-11 (2018-2023)
47	31596	Wetsens	Kerk	2016	€ 1.482.900	Goed	BRIM-9 (2013-2018)
48	516539	Zurich	Kerk en toren	2017	€ 1.593.000	Redelijk	
49		Koarnjum	Kerk en toren	2017	€ 2.706.900	Goed	
50		Jelsum	Kerk	2017	€ 2.363.800	Goed	

kerkhof aanwezig